

**КОМУНАЛЬНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»**

СХВАЛЕНО

Протокол Вченої ради КВНЗ
«Харківська академія неперервної
освіти»

№ 2 від 25.03.2026

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ КВНЗ «Харківська академія
неперервної освіти»

№ 19 від 26.03.2026

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

тематичного спецкурсу-тренінгу

**«ТЕХНІКИ ФОРМУЛЮВАННЯ
ТА ПОСТАНОВКИ ЗАПИТАНЬ»**

**«TECHNIQUES FOR FORMULATING
AND ASKING QUESTIONS»**

для вчителів початкових класів

РЕКОМЕНДОВАНО

Протокол засідання
кафедри методики дошкільної та
початкової освіти № 3 від 02.03.2026

Харків – 2026

Розробник: Комунальний вищий навчальний заклад «Харківська академія неперервної освіти» (Коченгіна М.В., канд. пед. наук, завідувач кафедри методики дошкільної та початкової освіти Комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти»; Коваль О.А., старший викладач секції «Нова українська школа» кафедри методики дошкільної та початкової освіти Комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти»).

Напрямок підвищення кваліфікації: удосконалення компетентностей учителів початкових класів, актуальних для використання технологій постановки запитань як прийому аналізу художніх текстів та розвитку критичного мислення молодших школярів.

Розроблено на основі типової програми: типової програми не існує.

Термін дії програми: з 01.01.2026 до 31.12.2030 року

Рецензенти:

Остапенко А.С., професор кафедри методики дошкільної та початкової освіти комунального закладу «Харківська академія неперервної освіти»,
канд. пед. наук;

Власенко Г.М., методист Центру виховання та розвитку особистості комунального закладу «Харківська академія неперервної освіти»

© Харківська академія неперервної освіти
Коченгіна М.В.,
Коваль О.А.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність освітньої програми

Здатність учителів початкових класів доцільно, своєчасно, правильно й систематично використовувати в освітньому процесі початкової школи різні види запитань, а також професійна підготовленість педагогів щодо навчання здобувачів освіти ставити запитання за змістом прочитаного чи почутого є важливими чинниками формування вміння аналізувати тексти, способом формування наскрізних умінь молодших школярів. Зазначені вміння є складовими формування не лише читацької компетентності, а й багатьох ключових компетентностей – вільного володіння державною мовою; математичної; інноваційності; компетентностей у галузі природничих наук, техніки і технологій; навчання впродовж життя та ін. У професійному стандарті «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (що затверджений Наказом Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 року № 1225), згідно з предметно-методичною компетентністю, передбачено сформованість мікрокомпетентності «здатність формувати і розвивати в здобувачів освіти ключові компетентності і наскрізні вміння, визначені державними стандартами освіти».

Теоретичні наукові розвідки щодо ідей використання запитань в освітньому процесі початкової школи показали, що відповідні технології та методики є поширеними в розвинених країнах світу, мають тривалий досвід упровадження, широку базу навчально-методичного забезпечення. Чимало з цих освітніх технологій не відомі вчителям початкових класів у нашій країні.

Збагачення педагогічної ерудиції вчителів початкових класів щодо ефективних методик використання запитань на уроках, удосконалення відповідних необхідних умінь педагогів зумовлює необхідність і можливість підвищення кваліфікації педагогів з розвитку умінь складати різноманітні види доцільних запитань. Уроки літературного читання надають широкі можливості для застосування різних видів запитань для аналізу художніх текстів і розвитку умінь, спільних для всіх ключових компетентностей.

Освітню програму тематичного спецкурсу-тренінгу «Техніки формулювання та постановки запитань» розроблено в площині зазначених вище вимог. Навчально-методичні матеріали освітньої програми спрямовані на розвиток у вчителів початкових класів складати запитання для аналізу художніх текстів.

Освітню програму тематичного спецкурсу-тренінгу «Техніки формулювання та постановки запитань» розроблено в аспекті зазначеного вище й відповідно до вимог професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (що затверджений Наказом Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 року № 1225), Державного стандарту початкової освіти (що затверджений постановою Кабінету Міністрів України 21 лютого 2018 р. № 87 (у редакції Постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688), Державного стандарту початкової освіти (що затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2025 р. № 1810).

Цільова група: учителі початкових класів закладів загальної середньої освіти

Обсяг (тривалість): 6 / 0,2 кредита ЄКТС;

- практико орієнтовані види роботи – 6 год (0,2 кредита ЄКТС).

Особливості реалізації програми

Тривалість програми – інтенсивна (до 1 місяця).

Специфіка реалізації програми: для реалізації програми підготовлено навчальний кейс методичних матеріалів (художні тексти, які можна використовувати в освітньому процесі початкової школи; анкети для професійної саморефлексії; картки із запропонованими запитаннями різного виду тощо).

Компетентності, що вдосконалюватимуться під час проведення тематичного спецкурсу-тренінгу, визначаються за Професійним стандартом «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (що затверджений Наказом Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 року № 1225).

Форма навчання: інституційна (дистанційна).

Мета підвищення кваліфікації: удосконалення предметно-методичної компетентності вчителів початкових класів щодо використання різних видів запитань на уроках літературного читання.

Завдання підвищення кваліфікації:

- ознайомити з ефективними інноваційними технологіями та методиками використання запитань в освітньому процесі початкової школи;
- навчити застосовувати отримані знання щодо видів запитань за змістом прочитаних текстів для методичного аналізу запитань для учнів, що пропонуються в підручниках з літературного читання;
- розвинути вміння складати запитання для формування вмінь аналізувати художні тексти.

Перелік професійних компетентностей, що вдосконалюватимуться (результатів навчання)

- Предметно-методична

Очікувані результати підвищення кваліфікації

За результатами навчання, учасники тематичного спецкурсу-тренінгу оволодіють знаннями та набудуть (удосконалять) уміння, навички та способи діяльності щодо:

- критичного аналізу запитань за змістом текстів, що запропоновані в підручниках з літературного читання;

- самостійного складання запитань різного виду для аналізу художніх текстів.

Документ про підсумки підвищення кваліфікації: сертифікат про підвищення кваліфікації.

Вартість:

- для педагогічних працівників всіх категорій та керівників закладів освіти, що фінансуються з місцевих бюджетів Харківської області, для працівників закладів освіти державної та приватної форм власності, працівників закладів інших, крім освіти, галузей, та інших регіонів – платна послуга, вартість якої визначена «Переліком освітніх послуг КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти», що розміщений на сайті Академії (<http://edu-post-diploma.kharkov.ua/>).

1. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Освітньою програмою тематичного спецкурсу-тренінгу передбачено практичну підготовку слухачів.

Освітня програма складається з одного практичного модуля – «Методична підготовка з добру або самостійного складання різних видів запитань для аналізу художніх текстів», трьох тем навчальних занять.

Для забезпечення якості опанування матеріалів тематичного спецкурсу-тренінгу застосовується формувальне оцінювання.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 6 год, з них: практико орієнтовані види роботи – 6 год (100 %).

Навчально-тематичний план

№ теми	Назва навчальних тем	Практичн і заняття	Усього
Модуль I (практичний). Методична підготовка з добру або самостійного складання різних видів запитань для формування критичного мислення й аналізу художніх текстів			
1.1	Практикум з методичної підготовки вчителя до формулювання запитань за змістом художнього тексту й для розвитку критичного мислення учнів	2	2
1.2	Практикум з використання відкритих запитань на уроках літературного читання: від читання до розуміння	2	2

№ теми	Назва навчальних тем	Практичн і заняття	Усього
1.3	Конструювання системи запитань за змістом художніх текстів, з якими учні / учениці будуть знайомитися протягом місяця (3 клас)	2	2
	<i>Разом за модулем</i>	6	6
	<i>Разом за модулем</i>	6	6
	<i>Усього разом:</i>	6	6

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1.1 Практикум з методичної підготовки вчителя до формулювання запитань за змістом художнього тексту й для розвитку критичного мислення

Ознайомлення педагогів з планом проведення заняття, формами та змістом навчальної активності.

Активність: самооцінювання учасниками тематичного спецкурсу-тренінгу власної професійної підготовки щодо використання запитань на уроках і навчання учнів ставити запитання (з використанням запропонованої анкети, що входить до кейсу навчальних матеріалів тренінгу). Індивідуальне передбачення вчителями значущості заняття для професійної діяльності.

Активність-практикум: педагогічні працівники мають сформулювати й записати запитання для проведення аналізу змісту запропонованого художнього тексту в початкових класах (індивідуальна самостійна робота; необхідний текст розміщено в кейсі навчальних матеріалів тренінгу).

Активність: обговорення в загальному колі важливості формування в молодших школярів умінь ставити запитання за змістом прочитаних текстів, під час виконання колективних проєктів, у процесі навчальної чи особистісної комунікації, для когнітивного розвитку, формування вміння вчитися, наскрізного вміння розв'язувати проблеми, успішного навчання тощо. Узагальнювальна колективна рефлексія-підсумок.

Мотиваційна інформація. Постановка запитань як поширена ефективна освітня технологія в закладах освіти в зарубіжних країнах. Інститут правильних питань (Right Question Institute; США) та його освітня діяльність.

Базова теоретична інформація:

- Актуалізація термінологічного апарату процесу навчання учнів / учениць ставити запитання: дисбаланс питань, діалогічне навчання, запитання нижчого та вищого порядку, конвергентні (закриті) та дивергентні (відкриті) запитання, «питальна поведінка».
- Освітні та розвивальні функції запитань різного типу. Негативна роль невдалих запитань на уроках, для інтелектуального розвитку школярів й для успішного академічного навчання здобувачів освіти.

- Організаційно-соціальні умови, що забезпечують ефективність використання запитань: психологічно безпечне освітнє середовище, оптимальний час для обдумування / очікування та ін.
- Класифікації видів запитань: запитання для відтворення, аналізу й оцінювання тексту, генерування гіпотез; запитання, що дозволяють оцінити знання – фактичні, концептуальні, процедурні та метакогнітивні; Q-матриця запитань (Wiederhold and Kagan) та ін.; рівні запитань, що пов'язані з виявленням розуміння тексту.

Візуальні / наочні матеріали для оптимізації процесу постановки й використання запитань учителем і учнями на уроках читання / літературного читання.

Активність-практикум: «обговорення в загальному колі» алгоритму методичної підготовки вчителя до визначення кола й характеру запитань для аналізу художнього тексту. Узагальнювальна колективна рефлексія-підсумок.

Активність-практикум: методична підготовка вчителя до формулювання запитань за змістом тексту (за запропонованим текстом і алгоритмом) – «обговорення в загальному колі».

Активність-практикум: методична експертиза запропонованих запитань за змістом художніх текстів (визначення виду запитань, їх доречності).

1.2 Практикум з використання відкритих запитань на уроках літературного читання: від читання до розуміння

Ознайомлення педагогів з планом проведення заняття, формами та змістом навчальної активності.

Активність: техніка «Передбачення» (обговорення ролі відкритого запитання як стимулу до розуміння тексту). Актуалізація досвіду педагогів як дослідників, а не трансляторів готових відповідей.

Активність-практикум: створення «Проблемної валізи» як інструменту, що дозволяє структурувати інтелектуальну напругу, перетворюючи її на послідовний алгоритм дослідження тексту.

Практичний алгоритм на прикладі казки В. Гріна «Пригоди дракона Вогника».

1. Формування «Вмісту валізи» (прогнозування).

Мета: створення гіпотетичного зв'язку між відомим та невідомим.

2. Збір «Інформаційного вантажу» (читання).

Дія: У процесі читання кожної глави «додаємо» у валізу запитання, на які автор ще не дав відповіді. Валіза наповнюється не фактами, а сумнівами.

3. Розпакування та рефлексія (аналіз).

Дія: «Відкриваємо валізу» і перевіряємо, які запитання перетворилися на висновки.

Мотиваційна інформація. Використання «Проблемної валізи» забезпечує: *персоналізацію читання:* відчуття відповідальності за «вантаж» своїх запитань; *розвиток метакогнітивних навичок:* дослідження за власним процесом мислення; *смыслову цілісність:* сприйняття тексту не як набору речень, а як простір для вирішення проблем героя.

Практичний кейс «Лабораторія запитань: синтез смислів».

Дослід №1: «Фільтрація фактів» (тонкі запитання)

Дослід №2: «Каталізатор емпатії» (Відкриті запитання)

Дослід №3: «Синтез нового змісту» (Прогностичні запитання)

Формулювання правил безпеки в «Лабораторії запитань»: правило «Анти-детектора»; правило «Емоційної тиші»; правило «Безпечного простору».

Підготовка чекліста для вчителя «Чи вдалося мені сьогодні провести якісний дослід у класі?». Обговорення в загальному колі.

Тема 1.3 Конструювання системи запитань за змістом художніх текстів, з якими учні / учениці будуть знайомитися протягом місяця (3 клас)

Учасники тематичного спецкурсу-тренінгу заздалегідь отримують такі навчально-методичні матеріали: 1) кейс з художніми текстами, які можуть використовуватися протягом місяця на уроках літературного читання в 3 класі; 2) таблицю-матрицю із запропонованими запитаннями за змістом цих текстів, які не завжди є доречними.

Активність: педагоги мають проаналізувати запитання, що запропоновані в таблиці-матриці, визначити їх види; зрозуміти, яких запитань не вистачає, а які є зайвими; доопрацювати таблицю-матрицю необхідними запитаннями.

Література

1. Державний стандарт початкової освіти (затверджено Постановою Кабінету Міністрів України 21 лютого 2018 р. № 87 (у редакції Постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF/en/ed20180221#Text>
2. Державний стандарт початкової освіти (затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2025 р. № 1810) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1810-2025-%D0%BF#Text>
3. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 року № 1225) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/646-ilovepdf_merged.pdf
4. Angela K. Salmon, Maria Ximena Barrera Intentional questioning to promote thinking and learning [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1871187121000377>
5. Cathleen Beachboard. 3 Strategies for Asking Better Questions [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.edutopia.org/article/how-teachers-ask-better-questions/>
6. Creating a Culture of Questioning: Inquiry in Lower Elementary [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.teachingchannel.com/k12-hub/blog/creating-a-culture-of-questioning-inquiry-in-lower-elementary/>

7. Four Levels of Questioning in Reading Comprehension [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.twinkl.com/teaching-wiki/four-levels-of-questioning-in-reading-comprehension>
8. Jonathan Doherty. Skilful questioning: The beating heart of good pedagogy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://my.chartered.college/early-career-hub/skilful-questioning-the-beating-heart-of-good-pedagogy/>
9. Key questioning strategies [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://education.nsw.gov.au/teaching-and-learning/professional-learning/teacher-quality-and-accreditation/strong-start-great-teachers/refining-practice/teacher-questioning/key-questioning-strategies>
10. S. Salim Hamad. Classroom Questions: The Optimal Method for Teachers to Solidify Information and Develop Skills [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://masarat-sy.org/en/classroom-questions/?rf=pmax_x&gad_source=1&gad_campaignid=22866287685&gbraid=0AAAAA9aXFXO9jORTO0Xn_eEMKbm8cCwyj&gclid=CjwKCAjw1tLOBhAMEiwAiPkRHqs6lsZIGUwrF4I7G8dAYUtTmcrIhdp2DmczDeb_Uz4ROKkSfHE_5xoCvjUQAvD_BwE
11. The Q-matrix [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://primaryconnections.org.au/pedagogical-tools/q-matrix> Toyin Tofade, Jamie Elsner, Stuart Haines. Best Practice Strategies for Effective Use of Questions as a Teaching Tool (Найкращі практичні стратегії для ефективного використання питань як навчального інструменту) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC3776909/>
12. 32 Open-Ended Questions for Reading Comprehension <https://teamtomeducation.com/32-open-ended-questions-for-reading-comprehension/>